

DŘEVO A ODĚV

Daniela Pešková

Bakalářská práce
2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta multimediálních komunikací

Ústav designu oděvu a obuvi

akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Daniela PEŠKOVÁ**
Osobní číslo: **K09438**
Studijní program: **B 8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Multimedia a design – Design oděvu**

Téma práce: **Dřevo a oděv**

Zásady pro vypracování:

Výtvarné zpracování a realizace vybraných finálních návrhů, cca 6 – 8 ks modelů.
Technická a teoretická příprava projektu, sběr potřebných informací a vyhotovení práce dle zadaných parametrů.

Prostudování a analýza dostupných materiálů a informací, vlastní závěry.

Rozsah práce: Koncepční a výtvarné řešení designu oděvu ve variantách, finální řešení, výběr materiálu, stříhové řešení, realizace vybraných oděvů, výtvarná dokumentace, vše formát A4.

Svůj návrh dokumentujte v závěrečné písemné zprávě, doložte kresebnými návrhy dokládajícími postup řešení (přípravné skici cca 20 stran, fotodokumentace a módní fotografie, vše formát A4). Odevzdejte ve 2 stejnopisech v pevné vazbě. Součástí předané písemné práce jsou i 2 vyhotovení na CD-ROM.

Na samostatném nosiči CD-ROM odevzdejte v minimálním počtu 10 kusů obrazovou dokumentaci praktické části závěrečné práce pro využití v publikacích FMK. Formát pro bitmapové podklady: JPEG, barevný prostor RGB, rozlišení 300 dpi, 250 mm delší strana. Formáty pro vektory: AI, EPS, PDF. Loga a texty v křivkách. V samostatném textovém souboru uveďte jméno a příjmení, login do Portálu UTB, obor (ateliér), typ práce, přesný název práce v češtině i v angličtině, rok obhajoby, osobní mail, osobní web, telefon. Přiložte svou osobní fotografii v tiskovém rozlišení.

Rozsah bakalářské práce: viz zásady pro vypracování
Rozsah příloh: viz zásady pro vypracování
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/umělecké dílo

Seznam odborné literatury:

ŠIMŮNKOVÁ, Eva a Irena KUČEROVÁ. Dřevo. Praha: Společnost pro technologie ochrany památek, 2000. ISBN 80-902668-4-3.

WAGENFÜHR, Rudi. Dřevo - obrazový lexikon. 1. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0346-7.

Dřevo - velká encyklopedie. Aidan Walker. Martina Ahmed Čermáková. Jan Roubal. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2858-2.

NĚMEC, Jan, Václav JANDÁČEK a Bohumil HURDA. Dřevo - historický lexikon. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-1187-7.

DOSTALÍK, Milan, Martina LEHMANNOVÁ a Jiří UHLÍŘ. 150 let ohýbání dřeva. Ton, 2011. ISBN 978-80-254-8999-4.

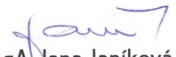
BENSON, Jonathan. Woodworker's Guide to Bending Wood. East Pettersburg, PA, USA: Fox Chapel Publishing, 2009. ISBN 978-1-56523-360-7.

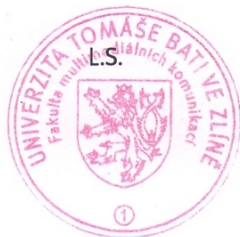
JONES, Terry. 100 contemporary fashion designs. Köln: Taschen Gmbh, 2009. ISBN 978-3-8365-1686-0.

JONES, Terry. Fashion now 2. Köln: Taschen Gmbh, 2008. ISBN 978-3-8365-0336-5.

Vedoucí bakalářské práce: MgA. Mária Štraneková, ArtD.
Ústav designu oděvu a obuvi
Datum zadání bakalářské práce: 15. února 2012
Termín odevzdání bakalářské práce: 18. května 2012

Ve Zlíně dne 1. března 2012

doc. MgA. Jana Janíková, ArtD.
děkanka

doc. Mgr. Ivan Titor
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně12.3.2012.....

Daniela Pešková.....*Pešková*.....
Jméno, příjmení, podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělěčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce požít na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výtěžku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k výši výtěžku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Ústředním tématem mé bakalářské práce je dřevo. Dřevo surové, sukovité, dřevo živé i neživé.

V teoretické práci rozebírám jeho stavbu, druhy, vlastnosti i technologii, primárně technologii ohýbání, která je známá především díky české firmě Ton. Zabývám se také dlouholetou historií samotné firmy, která je v České republice významným výrobcem nábytku. Dostávám se také k současným návrhářům, kteří dřevo nebo jeho podobu využili v módě. V praktické části pak na základě poznatků aplikuji dřevo do oděvu, věnuji se filozofii a realizaci kolekce. Přikládám přípravné skici, výsledný výběr modelů i návrhy tvarovaných částí ze dřeva, na kterých jsem spolupracovala s firmou Ton. Projektová část obsahuje fotografie kolekce.

Klíčová slova: Dřevo, oděv, Ton, Thonet, technologie ohýbání dřeva

ABSTRACT

The main focus of my thesis is wood and its inclusion in fashion design. I am interested in wood which is raw, knotty, living, but also dead.

The theoretical part is focused on its structure, species, attributes and technology, primarily the wood bending technology which is known especially thanks to Czech company Ton. Apart from that, I study the long history of the Ton company which is significant manufacturer of wooden furniture in the Czech Republic. I pay attention to contemporary designers who utilized and worked with wood and its various forms in fashion. In the practical part, I use gained knowledge to apply wood into garment. Wood is applied either in form of digital prints on silk or in form of actual wooden material. Simultaneously, I define the philosophy and discuss realization of collection. I provide preparatory sketches, final choice of models and designs of shaped wooden parts on which I cooperated with the Ton company. The design section contains photographs of the finalised collection.

Keywords: Wood, clothing, Ton, Thonet, wood bending technology

Motto:

„Kdyby se lidé v dospělosti stávali tím, po čem touží ve čtrnácti letech, byl by celý svět
dočista jiný.“

Albert Schweitzer

Mé poděkování patří především vedoucí bakalářské práce Mgr. art. Márii Štranekové za odborné konzultace, výrobně technickému řediteli firmy TON Ing. Rostislavu Kahajovi za ochotu i investovaný čas. Dále mé díky patří majiteli firmy Martilla s.r.o. panu Mrklasovi a v neposlední řadě rodině a přátelům za jejich podporu, pomoc a trpělivost.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 DŘEVO	12
1.1 POROZUMĚNÍ DŘEVU.....	13
1.1.1 ŘEZY A SMĚRY V KMENI.....	13
1.1.2 STAVBA KMENE.....	14
1.1.3 MAKROSKOPICKÁ STAVBA DŘEVA.....	15
1.2 OBRAZ DŘEVA.....	18
1.2.1 TYPY KRESBY.....	18
1.3 CHARAKTER A MECHANICKÉ VLASTNOSTI DŘEVA.....	20
2 TON	21
2.1 TRANSFORMACE.....	25
2.2 TECHNOLOGIE OHÝBÁNÍ.....	26
3 DŘEVO A MÓDA	27
3.1 HUSSEIN CHALAYAN.....	27
3.2 ELISA STROZYK.....	28
3.3 PABLO REINOSO.....	29
3.4 PHOEBE PHILO PRO CÉLINE.....	30
II PRAKTICKÁ ČÁST	31
4 LIGNEA	33
4.1 FILOZOFIE KOLEKCE.....	33
4.2 MATERIÁLY.....	33
4.3 BAREVNOST A DŘEVĚNÉ STRUKTURY.....	34
4.4 DOPLŇKY.....	35
4.5 PŘÍPRAVNÉ SKICI.....	36
4.6 NÁVRHY KOLEKCE.....	38
III PROJEKTOVÁ ČÁST	42
5 FOTODOKUMENTACE	43
ZÁVĚR	53
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	54
SEZNAM OBRÁZKŮ	56

ÚVOD

Tématem této bakalářské práce je dřevo a jeho myšlenková či materiálová aplikace do oděvu. Dřevo je materiál, který mne odjakživa fascinoval. Získal si mou pozornost jak svou strukturou, barevností, charakterem, ale také možnostmi svého zpracování a širokou škálou využití. Ráda se jím obklopuji, považuji dokonce za nezbytně nutné mít ho ve své blízkosti. Vizuální stránka, ale i samotná podstata dřeva mě vždy přitahovala a jeho aplikace do oděvu se pro mě stala výzvou. Tak jak si jej lidstvo v průběhu své existence přizpůsobilo vlastním potřebám, tak ho chci i já lehce podmanit tělu a jeho požadavkům. Tělo jím nedeformovat, ale jemně ovinout, olemovat nebo jen vetknout prostřednictvím struktury dřeva kousek sebe samé.

Abych byla schopna toto téma dobře uchopit, bylo pro mne důležité zjistit, jak dřevo ve skutečnosti funguje, díky čemu má tak mnohostranné využití i co jej dělá tak krásným. V teoretické části se proto zaobírám jeho podstatou, stavbou, charakterem, způsoby využití a v neposlední řadě technologií zpracování. Z technologií se zabývám primárně technologií ohýbání dřeva. Protože je tato technologie u nás známá především díky české firmě Ton, rozebírám v této části práce i její dlouholetou tradici. Teoretická část práce také zahrnuje informace o módních návrhářích, kteří v různých formách aplikovali dřevo do oděvu. Jsou jimi Hussein Chalayan, Phoebe Philo ve vedení módní značky Céline nebo mladá německá designérka Elisa Strozyk.

Mým cílem není zahltit oděv motivem dřeva. Naopak se díky zjištěným poznatkům snažím dřevu najít vhodné umístění tak, aby výsledné modely byly praktické a nositelné. Snad právě z tohoto důvodu jsem začala hledat inspiraci v jednoduchém a harmonickém bytovém interiéru, jež je doplněn o krásné a jedinečné, dřevěné kousky. Soulad použitých materiálů a určitý minimalismus jsem se pak snažila vnést do celé kolekce. Využívám v ní jak samotné dřevo, tak digitální tisky aplikované na přírodní hedvábí. Technologie ohýbání dřeva, kterou jsem chtěla využít, mi vnukla nápad oslovit českou firmu Ton, která je ohýbáním dřeva proslulá. Díky ochotě vedení firmy jsem tak měla jedinečnou možnost spolupracovat a nahlédnout tak do výroby tohoto unikátního podniku, jež je nejstarším místem na světě, kde se dodnes vyrábí nábytek podle principu svého zakladatele.

Tato práce je pro mě bádáním, zkoušením a experimentováním. Forma, ve které dřevo aplikuji do oděvu je pro mě novou zkušeností, novou formou i způsobem vyjádření.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DŘEVO

Dřevo. Obnovitelná surovina, jež provází kroky lidstva už od počátku jeho dějin. Dřevo, ale i samotný strom vstoupily natrvalo do ústně předávaných i psaných projevů, mýtů, literatury, řemesla i umění. Patří k nejstarším a nejoblíbenějším materiálům, které člověk začal opracovávat a jehož využití je typické pro všechny civilizace v jakékoli době. V minulosti bylo využíváno jak pro výrobu nástrojů, zbraní nebo předmětů denní potřeby, tak i pro stavbu obydlí.

Vzdělávací portál Mezi stromy uvádí, že je tato surovina materiálem s širokým spektrem vlastností. Sahají od biologických, chemických, fyzikálně mechanických přes vlastnosti technologické až k vlastnostem struktury a vzhledu dřeva. Rozmanitost těchto vlastností umožňuje využít dřevo k produkci mnoha výrobků, uměleckých děl, ozdobných předmětů nebo staveb.

Dále se uvádí, že dřevo bývá oceňováno a vyhledáváno nejen díky své mnohostrannosti, ale také především kvůli svému estetickému vlivu, který člověka tolik oslovuje. Dá se snadno opracovat, bez větších problémů se podvolí určitému tvaru a s ochotou přijímá jednoduchou i složitou výzdobu. Soužití se dřevem, jeho kresba, barevnost i struktura se ve stoupající míře stává pro člověka potřebou. Z přírodních materiálů je právě dřevo člověku a jeho potřebám nejbližší. Obrovským způsobem zasáhlo a ovlivnilo lidský život, oslovilo jej a následně formovalo jeho charakter i duši. Je však důležité zmínit, že to byl člověk, který dal dřevu smysl a tvář. Využitím pro vlastní potřeby si člověk osvojil jeho vynikající vlastnosti a plně je tak mohl zužitkovat v mnoha odvětvích. Člověk dal dřevu formu, srostl s ním a byl schopen v něm vyjádřit své potřeby i představy. Ve dřevě byla čím dál víc umocňována nejen jeho užitná a funkční stránka, ale také jeho nenahraditelná krása.¹

V této práci se zabývám otázkou aplikace dřeva do oděvu, v následujících kapitolách tedy nebudu rozebírat strom ani jeho úlohu v lidské existenci. Budu se zabývat pouze samotným dřevem, podmínkami jeho vzniku, vlastnostmi vhodnými pro výrobu užitných předmětů, jeho kresbou i stavbou.

¹ Dřevo kolem nás. In: *Lesnicko-dřevařský vzdělávací portál Mezi stromy* [online]. [cit. 2012-09-11]. Dostupné z: <http://www.mezistromy.cz/cz/vyuziti-dreva/drevo-kolem-nas>

1.1 Porozumění dřevu

Abychom mohli porozumět vlastnostem dřeva, chování dřeva a jeho samotné kresbě, je nutné získat představu o jeho stavbě. V publikaci *Dřevo* charakterizují autorky dřevo jako přírodní surovinu s kuželovitě válcovitou stavbou, jež má převážně podélně směřované vláknité prvky a pletiva. Právě ta jsou příčinou odlišné kresby řezů, které jsou ve kmeni vedeny pod určitými úhly a vzdáleností od osy. Na základě měřítka zkoumání se stavba dřeva rozlišuje ve čtyřech úrovních, a to makroskopické, mikroskopické, submikroskopické a chemické. Dále také rozlišujeme řezy a směry ve kmeni.

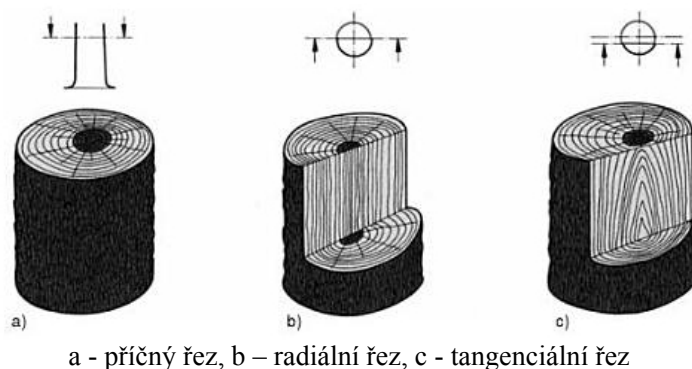
1.1.1 Řezy a směry ve kmeni

Šimůnková a Kučerová uvádějí, že mezi základní řezy kmene patří:

Příčný řez, který prochází v rovině, vedené kolmo na osu kmene. Tento řez má zpravidla tvar blížký kruhu, méně se vyskytuje tvar zploštělý nebo elyptický. Je charakteristický soustředným uspořádáním letokruhů.

Radiální řez vedený biologickým středem kmene má na celé ploše řezu rovnoběžný průběh letokruhů.

Tangenciální řez je vedený rovnoběžně s podélnou osou kmene v určité vzdálenosti od jeho biologické osy a v rovině tečny k letokruhu. Jeho kuželovitě válcovitá stavba kmene způsobuje vytváření parabolických útvarů ve středové části řezu. Okraje řezu mají pak charakter radiálního řezu.²

a - příčný řez, b – radiální řez, c - tangenciální řez

Obr. 1 Základní řezy kmenem

² ŠIMŮNKOVÁ, Eva a Irena KUČEROVÁ. *Dřevo*. Praha: Společnost pro technologie ochrany památek, 2000, str. 9 ISBN 80-902668-4-3.

Ve dřevě je dále třeba rozlišovat mezi třemi základními anatomickými směry, jimiž jsou směr axiální, radiální a tangenciální. V souvislosti s použitím směru podélného řezu a rozdílnosti proříznutých pletiv se objevuje rozdílná kresba. Ta je u každého dřeva naprosto jedinečná.³

1.1.2 Stavba kmene

V publikaci Dřevo se také uvádí, že vedle kořenů a koruny stromu, zastupuje i kmen svoji roli v životě stromů. V době růstu kmen mohutní, jeho průměr se díky kambiu rozšiřuje a stává se tak pro stromy podporou. Jeho dvousměrným distribučním systémem jsou vedeny živiny, které jsou potřebné pro růst stromu. Z hlediska využití dřeva je kmen nejdůležitější částí stromu. Nejčastěji se zpracovává ve stavebnictví, při výrobě nábytku, papíru, nebo jako palivový materiál.

Ochrannou funkci stromu tvoří obal z korkových buněk, který se nazývá *kůra*. Tato vrstva nepropouští vodu ani plyny a vrstvy uložené pod ní tak nevysychají. Výměnu plynů mezi pletivem stromu a atmosférou umožňují lenticely, póry, které jsou umístěny v kůře stromu. Fungují také jako ochrana před poškozením zvířaty, ptactvem nebo před poškozením teplotními změnami.

Vnitřní vrstvou kůry, *floémem* neboli lýkem, jsou vedeny rozpustné organické látky, jež byly vytvořeny fotosyntézou v listech. Tento systém pletiv rozvádí všechny organické živiny, především však sacharózu, do všech částí rostliny, kde je potřeba.

Vrstva uložená mezi lýkem a dřevem, kde tvoří pouhým okem nerozlišitelnou vrstvu, je již zmíněné *kambium*. Jedná se o dělivé pletivo, jež umožňuje růst kmene do šířky. Na své vnitřní straně vytváří xylém (dřevo) a na straně vnější floém (lýko). Díky periodické činnosti kambia vznikají pro dřevo snad nejtypičtější letokruhy, jež obalují nejen kmen, ale také větve a kořeny. Při zpracování dřeva se všechny výše zmíněné části kmene zpravidla odstraňují.

Centrální částí kmene, větví a kořenů je *dřevo* (xylém). Samotné zaujímá okolo 70–93 % objemu stromu a má charakteristické morfologické znaky textury jakými jsou kresba, barva, tvar a výskyt jednotlivých znaků dřeva.⁴

³ ŠIMŮNKOVÁ, Eva a Irena KUČEROVÁ. Dřevo. Praha: Společnost pro technologie ochrany památek, 2000, str. 9 ISBN 80-902668-4-3.

⁴ ŠIMŮNKOVÁ, Eva a Irena KUČEROVÁ. Dřevo. Praha: Společnost pro technologie ochrany památek, 2000, str. 13 ISBN 80-902668-4-3.

Ve středu kmene se nachází *dřeň*. Toto světle řídké pletivo se v prvních letech života stromu podílí na vedení vody. Šířka dřeně se pohybuje mezi 2-5 mm a její tvar je pro každou dřevinu typický. U většiny dřevin je na příčném řezu zpravidla kruhovitý, může mít však také tvar oválný, hvězdicovitý, trojúhelníkový nebo jiný. Dřeň bývá většinou měkčí než dřevo. Její nízké mechanické vlastnosti jsou i navzdory jejímu malému rozměru negativním faktorem, jež ovlivňuje vlastnosti dřeva.

1.1.3 Makroskopická stavba dřeva

V této kapitole bych ráda popsala strukturální části dřeva, jež mohou být rozlišitelné pouhým okem nebo lupou. Šimůnková s Kučerovou uvádějí, že při bližším pozorování odhalíme letokruhy, jádro, běl, vyztřelé dřevo, cévy, dřeňové paprsky, pryskyřičné kanálky nebo suky. Všechny tyto okem viditelné části dřeva se však nemusí vyskytovat u každého druhu dřeva.⁵

Ze všech zmíněných částí považuji za nezbytné zmínit především letokruhy, jež jsou z mého pohledu jedním z nejtypičtějšých a nejpozoruhodnějších znaků dřeva.

Letokruh je tloušťkový přírůstek dřeviny vytvořený během jednoho vegetačního období, v našich zeměpisných šířkách za jeden rok. Na jaře zvýšená produkce mízy a její následné snížení hladiny na podzim způsobují pravidelné změny v růstovém cyklu. To má za následek vytvoření právě zmiňovaného letokruhu, jež se skládá ze dvou barevně i texturně odlišných vrstev jarního (časného) a letního (pozdního) dřeva. Jarní dřevo je světlější částí letokruhu s nižší hustotou než dřevo letní. To naopak vyniká tmavší barvou a větší hustotou. Právě kontrast mezi těmito částmi umožňuje člověku rozlišovat letokruhy pouhým okem. Nemůžeme předpokládat, že každý letokruh označuje vždy jeden rok. Pravidelný růstový cyklus totiž může být narušen například velmi chladnými zimami nebo naopak opakujícími se suchy. Za těchto podmínek může dojít k vytvoření dvou přírůstkových vrstev během jednoho roku, k absenci přírůstku nebo vytvoření přírůstku jen v některé části kmene. U často seřezávaných, špatně živěných, či silně zastíněných dřevin může docházet právě k vynechání letokruhu.⁶

⁵ ŠIMŮNKOVÁ, Eva a Irena KUČEROVÁ. Dřevo. Praha: Společnost pro technologie ochrany památek, 2000, str. 11 ISBN 80-902668-4-3.

⁶ ŠIMŮNKOVÁ, Eva a Irena KUČEROVÁ. Dřevo. Praha: Společnost pro technologie ochrany památek, 2000, str. 11 ISBN 80-902668-4-3.

Stavba i šířka letokruhu se odvíjí od druhu dřeviny a je dále ovlivněna jejím věkem, růstovými podmínkami nebo polohou ve kmeni. Pro některé dřeviny mohou být charakteristické široké letokruhy, pro některé naopak letokruhy úzké. Se stářím se jeho šířka zpravidla snižuje. Pokud se dřevina nachází v optimálních podmínkách, vykazuje se nejširšími letokruhy. Není pravidlem, že letokruhy musí dosahovat stejné šířky v celém obvodu. K různosti šířek většinou dochází na základě excentrického umístění dřeně.

V knize *Dřevo* autorek Šimůnkové a Kučerové mě zaujal zmíněný fakt, že má šířka letokruhu a podíl letního dřeva významný vliv na fyzikálně-mechanické vlastnosti dřeva. Čím větší podíl letního dřeva v letokruhu, tím se hodnoty fyzikálních a mechanických veličin zvyšují. Studium šířky letokruhů má také praktický význam při dendrochronologickém⁷ datování dřeva. Na základě letokruhů, jež jsou výrazně i strukturně odlišné, rozlišujeme listnaté a jehličnaté dřevo.

Běl je světlejší část přiléhající ke kambiu. Její fyziologická funkce spočívá ve vedení vody od kořenů k listům a jehličím a v ukládání zásobních látek. Pro každou z dřevin je rozsah běli různý. Některé zahrnují jen pár nejmladších letokruhů, jako je tomu u akátu. Naproti tomu u borovice rozsah běle zabírá až několik desítek letokruhů. V porovnání s jádrem může mít odlišné fyzikální a mechanické vlastnosti.

Jádro, středová část dřeva, jež je tmavě zbarvená. Je charakteristická neprůchodností vodivých elementů. Příčina neprůchodnosti tkví v přítomnosti tzv. jádrových látek. Jádro je typické špatnou propustností, větší hustotou a tvrdostí, méně botná a smršťuje se a je trvanlivější.

Poměrně zajímavým faktem je, že se struktura *vyzrálého dřeva* shoduje s jádrovým dřevem, barevně se však neodlišuje od běli.

U některých dřevin se může ve středové části kmene vyskytovat tzv. *nepravé jádro*. Jedná se o vadu dřeva objevující se především u listnatých bělových dřevin nebo dřevin s vyzrálým dřevem. V tomto případě jde o tmavěji vybarvenou zónu s nepravidelným pestře členěným tvarem, jež se může vytvářet v mládí nebo v určitém věku stromu. Můžeme jej objevit u buku, javoru, břízy, olše nebo topolu.

⁷ Dendrochronologie - metoda datování dřeva založená na měření šířek letokruhů

Faktorem významně ovlivňujícím fyzikálně-mechanické vlastnosti v jednotlivých směrech kmene jsou *dřeňové paprsky*. Tvoří je seskupení parenchymatických⁸ buněk, orientovaných kolmo na podélnou osu kmene. Objevují se u všech dřevin, avšak ne u všech jsou makroskopicky rozeznatelné. U některých dřevin můžeme na příčném řezu pozorovat tzv. *dřeňové skvrny*. Jedná se v podstatě o hojivý parenchym vytvářející se po poškození kambia hmyzem nebo bakterií, jež svým tvarem připomínají dřeňové paprsky. Často se objevují u olše nebo břízy a mohou negativně ovlivnit fyzikální i mechanické vlastnosti dřeva.⁹

Domnívám se, že jedním z nejtypičtějších znaků dřeva jsou *suky*. Ve dřevě vytváří překrásné a ojedinělé ornamenty, paradoxně se však jedná o vadu dřeva. Suky se mohou vyskytovat u všech dřevin, a to jednotlivě nebo ve skupinách. Množství i velikost se odvíjí od jejich umístění v kmeni, typu dřeviny, způsobu větvení, od stáří stromu nebo růstových podmínek. Výskytem suků dochází k narušování rovnovláknité stavby dřeva, což má za následek zhoršení jeho mechanických vlastností.

Lepkavou hmotu, jež strom produkuje, pryskyřici, produkují *pryskyřičné kanálky* zejména jehličnatých stromů. Lidově jsme si ji, snad pro její charakter, pojmenovali jako smůlu. Rozměr i počet pryskyřičných kanálků je velmi proměnlivý a zaujímá okolo 0,7% celkového objemu dřeva. Při makroskopické prohlídce jsou pro lidské oko méně rozeznatelné.

Na příčném řezu listnatých dřevin si při bližším ohledání můžeme všimnout okrouhlých *pórů*. Jedná se o cévy, jež se u jehličnatých stromů nevyskytují. Makroskopicky je možné zpozorovat pouze velké cévy, jejichž průměr je větší než 0,1 mm. Soustředí se především v jarním dřevě, kde na příčném řezu vytvářejí zřetelné prstence. U některých dřevin můžeme také pozorovat cévy, jež jsou rozloženy po celém letokruhu.

Na základě makroskopického ohledání si ve dřevě dále můžeme povšimnout také barvy dřeva, lesku, jeho kresby, oček, svalovitosti nebo vůně dřeva.¹⁰

8 Parenchym - typ základního pletiva tvořeného živými buňkami různého tvaru, velikosti a funkce; buňky mají obvykle tenkou primární buněčnou stěnu. V rostlinách má řadu funkcí (fotosyntetická, zásobní ap.). Parenchymatické buňky se mohou vyskytovat i jako součást vodivých pletiv

9 ŠIMŮNKOVÁ, Eva a Irena KUČEROVÁ. Dřevo. Praha: Společnost pro technologie ochrany památek, 2000, str. 14 ISBN 80-902668-4-3.

10 ŠIMŮNKOVÁ, Eva a Irena KUČEROVÁ. Dřevo. Praha: Společnost pro technologie ochrany památek, 2000, str. 16 ISBN 80-902668-4-3.

1.2 Obraz dřeva

Právě textura, nebo-li kresba dřeva, byla pro mne nejdůležitějším aspektem při výběru tématu bakalářské práce.

Textura dřeva, označovaná také jako kresba, zastupuje jeho dekorativní stránku. Vykreslení vzniká souhrou charakteristických znaků dřeva nebo způsobem provedení řezu. Může se vyznačovat nízkou i vysokou mírou dekorativnosti, a to v závislosti na použitém směru řezu nebo množstvím proříznutých pletiv.

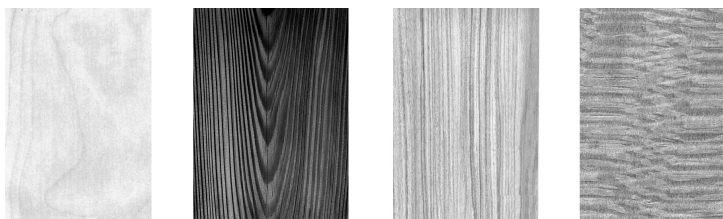
1.2.1 Typy kresby

Dle obrazového lexikonu existuje okolo čtrnácti významně rozdílných typů textury. Dýhárenský průmysl navíc využívá velké množství různých metod loupání nebo krájení dřív, které vytvářejí různorodé textury.

Stejnoměrná textura se vyznačuje nenápadnými barevnými nebo optickými efekty. Můžeme se s ní setkat u dřev stejnoměrně zbarvených, jež mají vlákna rovná, případně slabě nebo slabě střídavě točitá. Této kresebnosti docílíme radiálním nebo tangenciálním řezem, a to u topolu, břízy, či olše.

Jednou z mých oblíbených textur, jež je tvořena parabolickým nebo elipsovitým průběhem letokruhů, je textura *fládrovaná*. Objevuje se v tangenciálním řezu u jehličnatých dřevin, kruhovitě pórovitých listnatých nebo tropických listnatých dřevin.

Vlivem výrazné tvorby jarního a letního dřeva uvnitř letokruhu nebo kvůli jeho nápadné hranici se vytváří podélně *pruhovaná* kresba. Střídavou točitostí vláken nebo jejich pravidelným odklonem vzniká kresba s více či méně širokými měnivými podélnými pruhy. Při použití radiálního řezu, kdy je líc desky souběžný s paprsky vzniká kresba v podobě zrcátek dřevových paprsků. Tato kresba je typická především pro stromy, jako je dub, javor, či platan.¹¹

Obr. 2 Zleva - stejnoměrná, fládrovaná, pruhovaná, zrcátková kresba

¹¹ WAGENFÜHR, Rudi. Dřevo - obrazový lexikon. 1. Praha: Grada, 2002, str. 10 ISBN 80-247-0346-7

Vlnitý průběh vláken vytváří tzv. *houslovou texturu* nebo v případě spojení se spirálovitým uložením vláken *texturu mramorovanou*. Komerčně označovaná kresba *roe figure* je vytvářena kombinací střídavé točitosti a vlnivosti dřevních vláken, se kterou se můžeme setkat např. u stromu *aformosie*. Vlivem obrácení spirálního průběhu vláken vzniká střídavá točitost. Pokud je takové dřevo řezáno radiálně, získáme krásný hustě pruhovaný vzor. Dalšími kombinacemi uspořádání vláken vzniká velké množství působivých textur, jež jsou známé především pod svými anglickými názvy *plum pudding*, *quilted*, *pommellé* nebo *moiré*.¹²

Vzhled i využití dřeva však ovlivňují další aspekty. Kupříkladu *očková kresba* vzniká na základě rozřezání spících pupenů a je oceněňována především pro opracování na soustruhu. V nábytkářství velmi žádaná *kořenice* vzniká zarůstáním kořínků do spodní části kmene, kde vznikají zvlněná nebo stočená vlákna. Anglicky nazývaná textura *crotch* vzniká řezem, jež je veden dřením hlavního kmene do místa vidlicovitého rozdělení. Vytvoří se tak překrásná kresba ve tvaru ypsilon s elipsovitém obrysem a silným „brkem“ uprostřed.¹³

Obr. 3 Vzácná kresba kořenice

12 Dřevo - velká encyklopedie. Aidan Walker. Martina Ahmed Čermáková. Jan Roubal. Praha: Grada, 2009. str. 16-17 ISBN 978-80-247-2858-2.

13 Dřevo - velká encyklopedie. Aidan Walker. Martina Ahmed Čermáková. Jan Roubal. Praha: Grada, 2009. str. 17 ISBN 978-80-247-2858-2.

Obr. 4 Další textury dřeva

1.3 Charakter a mechanické vlastnosti dřeva

Vzájemná interakce těchto dvou pojmů není jediným důvodem, proč je zde zmiňuji. Při výběru dřeva jako výchozího materiálu je třeba vzít v potaz charakter i mechanické vlastnosti, které určitý druh dřeva předurčují ke konkrétnímu využití.

Tvrdość dřeva odpovídá síle, které je třeba dosáhnout k průniku tělesa do dřeva.¹⁴ Měkké dřevo získáváme povětšinou ze stromů jehličnatých. I laik by si mohl povšimnout světlejší barvy a zřetelnější textury. Mívá zpravidla nižší hustotu, která je sama o sobě významnou veličinou z hlediska mechanického i fyzikálního zpracování. Bývá tudíž významným ukazatelem vhodnosti dřeva pro dané využití. Měkké dřevo se snáze opracovává, avšak oproti tvrdému dřevu je náchylnější k poškození. Trvanlivější, tvrdé dřevo se získává převážně ze stromů listnatých.¹⁵

Mechanické vlastnosti jsou funkcí struktury dřeva. Jsou nejužívanější při výběru vhodného dřeva jako konstrukčního materiálu. Ze všech mechanických vlastností považujeme za nejdůležitější pevnost a deformovatelnost. Odlišují se v podélném a kolmém směru k vláknům dřeva; rozdíly se objevují i v radiálním a tangenciálním směru.¹⁶

¹⁴ Vlastnosti dřeva. In: *Lesnicko-dřevařský vzdělávací portál Mezi stromy* [online]. [cit. 2012-09-11]. Dostupné z: <http://www.mezistromy.cz/cz/vyuziti-dreva/vlastnosti-dreva>

¹⁵ Charakteristika dřevin. *Atlas makrostruktury dřeva exotických dřevin* [online]. [cit. 2012-09-11]. Dostupné z: http://www.atlasdreva.hu.cz/makro_exoticke/teorie_charakteristika_drevin.html

¹⁶ ŠIMŮNKOVÁ, Eva a Irena KUČEROVÁ. *Dřevo*. Praha: Společnost pro technologie ochrany památek, 2000, str. 57 ISBN 80-902668-4-3.

2 TON

„Ohnout nebo zlomit!“

M. Thonet

Továrna ohýbaného nábytku v Bystřici pod Hostýnem, již v roce 1861 založil Michael Thonet, německý podnikatel, truhlář, vynálezce a návrhář nábytku. V té době pravděpodobně ani netušil, že tomuto místu předurčí osud na dalších 150 let. Toto místo fascinuje, oslovuje a získává všechny, kteří mají možnost sem vkročit.

Od svého vzniku až do roku 1953 produkoval tento výrobní závod pod názvem Thonet. „Od roku 1953 v tomto místě vyrábí ohýbaný nábytek firma Ton, která s úctou k tradici a významu s tímto místem spojenými předkládá souhrn událostí, osobností a jednotlivých kusů nábytku, které zaznamenávají svou dobu.“¹⁷

Michael Thonet, původem z německého Boppardu přesídlil na Moravu a založil zde továrny na nábytek z ohýbaného dřeva (Koryčany 1856, Bystřice pod Hostýnem 1861). Systém ohýbání dřeva byl ovšem znám stovky let před Thonetem. Stalo se to až kolem roku 1830, kdy přišel z Anglie nový typ židlí se šavlovitě prohnutými nohami. Teprve tehdy bylo smysluplné začít s výrobou nového tvaru pomocí ohýbání. Thonet zahájil první pokusy, jež místo páry využívaly lázně v horkém klihu a formy, které byste v dnešní továrně nenašly. Thonet však tvary anglických židlí neměnil. Jeho cílem nebylo měnit módu, ale technologii.¹⁸

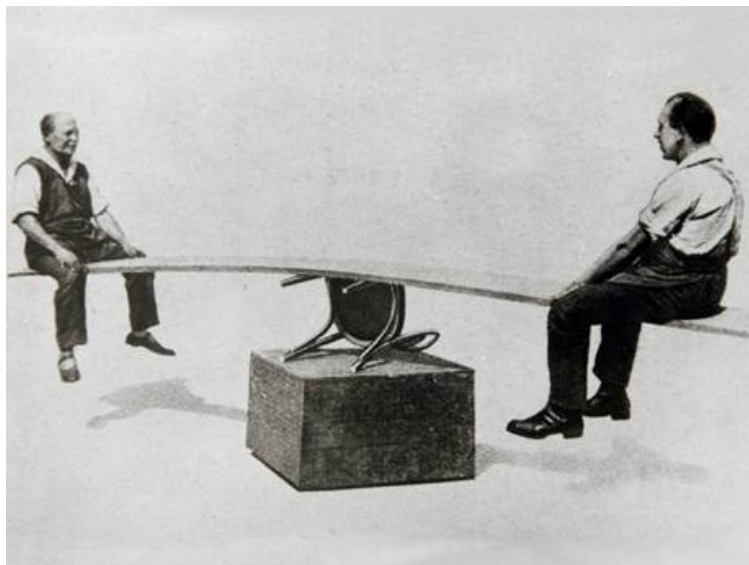
Kniha vydaná při příležitosti 150. výročí založení formy Ton uvádí jako zásadní setkání Thoneta s knížetem Metternichem, jež mu vyneslo pozvání do Vídně. Zde nastartoval existenci průmyslu, který dal práci tisícům lidí. Začínal pracemi pro Liechtensteinský palác a později už jako samostatný živnostník pokračoval pro Schwarzenbergy nebo Pálffyovce.

Pouhý rok po založení vlastní vídeňské živnosti sebral Thonet odvalu a přihlásil se na světově první výstavu v londýnském Crystall Palace. Představil zde výjimečný soubor nábytku. Desky stolů z této série byly intarzovány mosazí, želvovinou nebo perletí. Ohýbané části dal přitom vyrobit ze svazků hranolků, mezi něž vložil pásy z mosaze.

¹⁷ DOSTALÍK, Milan, Martina LEHMANNOVÁ a Jiří UHLÍŘ. 150 let ohýbání dřeva. Ton, 2011, str. 3 ISBN 978-80-254-8999-4.

¹⁸ DOSTALÍK, Milan, Martina LEHMANNOVÁ a Jiří UHLÍŘ. 150 let ohýbání dřeva. Ton, 2011, str. 7 ISBN 978-80-254-8999-4.

Technická i designová stránka tohoto souboru je dodnes považována za vrchol Thonetovy předprůmyslové činnosti.

Obr. 5 Demontrace pevnosti, Thonet

Naprosto novou situaci nastolil revoluční rok 1848. Strhávání hradeb měst a uvolnění místa pro nové budovy a byty přimělo Thoneta přemýšlet nad masovou výrobou nábytku. To ovšem vyžadovalo velké množství změn. „Zásadní bylo změnit ohýbání vrstveného dřeva na ohýbání dřeva masivního. Dále musel najít optimální druh dřeva, což byl buk, a patřičně velké lesy s tímto dřevem.“¹⁹ Dostáváme se tím tedy do doby, kdy se rozhodl opustit Vídeň a přesunout se co nejbližší k potřebné surovině, na Moravu. Ráda bych podotkla, že v té době Michael Thonet dosahoval už důchodového věku.

V té době mu však již byli nápomocni jeho synové. August, prostřední z pěti synů byl - dnešní terminologií řečeno - šéfdesigner tehdejší firmy. Kromě obyčejných sériových židlí je autorem odvážnějších židlí č. 51 a 91. Byl však také znám svými technologicko-tvaroslovnými pokusy s ohýbáním tenkých desek a společně s nejstarším Franzem měli největší zásluhu na vývoji a výrobě speciálních strojů pro nový obor.²⁰

¹⁹DOSTALÍK, Milan, Martina LEHMANNOVÁ a Jiří UHLÍŘ. 150 let ohýbání dřeva. Ton, 2011, str. 27 ISBN 978-80-254-8999-4.

²⁰DOSTALÍK, Milan, Martina LEHMANNOVÁ a Jiří UHLÍŘ. 150 let ohýbání dřeva. Ton, 2011, str. 41 ISBN 978-80-254-8999-4.

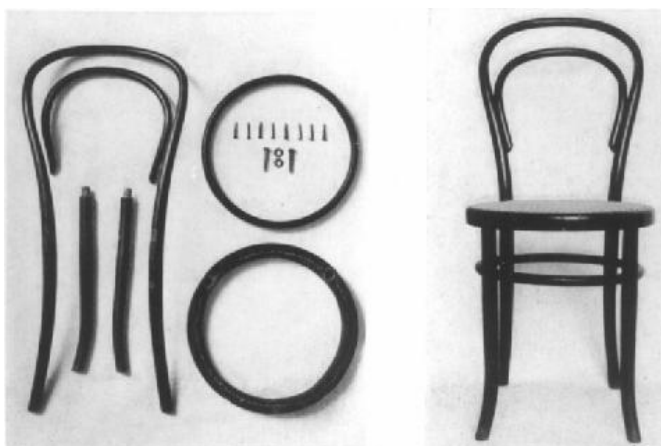

Obr. 6 Židle č. 51, August Thonet

Obr. 7 Demonstrační židle pro světovou výstavu v Paříži, Thonet

Jednoduché tzv. Liechtensteinské tvarosloví „zadní noha - opěradlo - zadní noha“, nemohlo být zapomenuto a stalo se základem prvních modelů, jež započaly výrobou v Koryčanech a pokračovaly v Bystřici. Židle, jež najdeme v prodejních katalogích pod čísly 1 – 13 tehdy nesplňovaly podmínky velkosériové výroby. Byly příliš jemné a po technologické stránce velmi náročné. Zrodila se tedy pověstná židle s číslem 14. Tato geniální „thonetka“ je v nábytkářství považována za historicky první židli navrženou pro tovární výrobu. „Dnes bychom řekli, že jde o sofistikovaný vrchol nábytkové tvorby. V roce 1859 to byl výsledek dlouholeté zkušenosti, řemeslné zručnosti a hlavně logických odpovědí na nekomplikované otázky.“²¹

Obr. 8 Židle č. 14, Thonet

²¹DOSTALÍK, Milan, Martina LEHMANNOVÁ a Jiří UHLÍŘ. 150 let ohýbání dřeva. Ton, 2011, str. 49 ISBN 978-80-254-8999-4.

Položme si otázku, proč je vlastně „čtrnáctka“ tak výjimečná? Odpovědět však není nijak těžké. Michael Thonet s tímto nápadem přišel ve správný čas. Vytvořil nadčasový design s dostupnou cenou, jednoduchou montáží i lehkou přepravou. Jen pro zajímavost, „čtrnáctka“ váží pouhých 3,5 kg, tvoří ji jen 6 konstrukčních dílů a deset vrutů, lze ji tedy bez problémů dovážet v demontovaném stavu. Pokud můžeme jmenovat další výhody neměli bychom opomenout fakt, že je téměř nezničitelná. Jak vysvětluje obchodní ředitel firmy Ton Milan Dostalík: „Dřevo nemá přeřezaná vlákna, proto ji nelze rozbít ani přerazit.“ Její nezničitelnost si chtěl ověřit i sám Michael Thonet, když ji během Světové výstavy v Paříži údajně zkoušel házet z Eiffelovy věže. Podle některých ji však pouze ve zlosti prohodil oknem.²²

Jak se uvádí v knize 150 let ohýbání dřeva, životaschopnost Klasické řady I. dokonale prověřilo téměř třicet let výroby. Její variabilita se však vyčerpala a bylo třeba přijít s něčím novým. Objevila se tedy Klasická řada II., která však vyžadovala značné úspory. Neobjevil se zde jediný prostorově ohýbaný díl a vše tedy mohlo být ohýbáno strojově. Prvním modelem se v roce 1885 stala židle č. 56. Designem naprosto odlišná od vídeňské klasiky, s variacemi a modifikacemi, jež se počítaly na desítky s úspěchem přešla i do meziválečné tvorby.

Přelom století přinesl další vlnu tvaroslovných inovací a započala první spolupráce s externími designéry a architekty. V hledání, jak mohou ideálně zařídit kompletní interiér jako Gesamtkunstwerk²³, nemohli vídeňští secesní tvůrci ohýbaný nábytek nechat bez povšimnutí. Jako první to byl Adolf Loos se svým návrhem pro vídeňské Café Museum. Gustav Siegel, Koloman Moser a Josef Hoffmann po něm následovali. Dokonce Jan Kotěra, zakladatel české moderní architektury, navrhl pro firmu Thonet jednu z židlí. Do prodejních katalogů se zapsala pod číslem 402 a byla velmi oblíbená. Dokonce celá desítka z nich je dodnes využívána v Obecním domě hlavního města Prahy.

Období po 1. světové válce přispělo ke sloučení významných nábytkářských továren, které znamenalo zrod akciové společnosti Thonet-Mundus. Přestože poválečné roky zaznamenaly velké odbytové potíže, v meziválečném období doznal ohýbaný nábytek obnoveného uznání. Dozajista k tomu přispěla i změna stylu bydlení, vždyť téměř vymizely „parádní pokoje“ a nastoupily obývací pokoje určené k opravdovému bydlení.

22 Unikátní výroba thonetek je dnes jako exkurze do 19. století. Bydlení Idnes.cz [online]. [cit. 2012-01-17]. Dostupné z: http://bydleni.idnes.cz/unikatni-vyroba-thonetek-je-dnes-jako-exkurze-do-19-stoleti-pai-/architektura.aspx?c=A090701_175544_architektura_rez

23 Gesamtkunstwerk - umělecké dílo jako syntéza všech druhů umění

Spolupráce s externími designery a významnými architekty byla v této době velmi důležitá a dopřála tak vzniku velkému množství židlí, jež jsou pro firmu TON dodnes jedny z nejznámějších.

Znárodnění majetků po II. světové válce zasáhlo i firmu Thonet-Mundus. Roku 1946 tak vznikl národní podnik Thonet, jež se rozrostl o další znárodněné firmy a pouhých sedm let od jeho založení vznikl národní podnik TON (Továrna Ohýbaného Nábytku).

Jméno této firmě už zůstalo a když se v roce 1994 stala akciovou společností, započala spolupráci s externími designery znovu, a to na počátku třetího tisíciletí. Jako jedna z nejplodnějších spoluprací vznikla s německým designerem Tomem Kelleym, který kromě návrhářské činnosti sehrál také zásadní roli ve změně stylu prezentace firmy na světových výstavách nebo způsobu komunikace. Ze současných designerů bych zmínila především Reného Šulce s elegantním návrhem židle Era, Michala Riabiče s prostorově opulentním houpacím křeslem nebo Jaroslava Juřicu, jehož návrh židle 002 útočí na eleganci a výrobní jednoduchost legendy č.14.²⁴

2.1 Transformace

Michael Thonet revolučním způsobem změnil svět tehdejšího i současného nábytku. Židle vyráběl tak, aby byly levné a mohly si je dovolit široké masy. Přesto, kvalita byla a dodnes zůstává tak výrazná, že může tento nábytek sloužit i několika generacím. Možná i proto dnešní doba transformování původních forem a hledání nových tvarů využila tyto pověstné thonetky.

V Paříži působící Pablo Reinoso velmi jemně využil vlnících se křivek, židle znásobil, propletl a nebo protáhl do jakoby plazících se tvarů. Thonet jeho práci ovlivnil natolik, že vytvořil sérii Prêt-à-Thonet (viz. kapitola 3.3).

Naproti tomu Matthias Pliessnig, designer a umělec, si vybral jednu z nejprodávanějších, židli č.18, a jako by ji obalil „dubovým provazem“.

Dokonce samotná firma Ton k příležitosti 150-ti letého výročí výrazným způsobem inovovala slavnou židli č. 214 a vtipně na její pravou přední nohu aplikovala uzal, snad s vidinou toho, aby se na ni nikdy nezapomnělo.

24DOSTALÍK, Milan, Martina LEHMANNOVÁ a Jiří UHLÍŘ. 150 let ohýbání dřeva. Ton, 2011, str. 63- ISBN 978-80-254-8999-4.

Obr. 9 Matthias Pliessnig

Obr. 10 Pablo Reinoso

2.2 Technologie ohýbání

V knize *Woodworker's Guide to Bending Wood* se uvádí, že princip ohýbání dřeva je znám už stovky let. Je však těžké určit, kdy poprvé se tato technologie začala využívat v nábytkářství. Malby v hrobkách a pozůstatky dokazují, že byla využívána už ve Starověkém Egyptě. Někdy dřevo pouze vyřezali do požadovaného tvaru, jindy zase využili již ohnutých částí stromů. Velmi zřídka dřevo ohýbali sami.

Zajímavým dokladem může být Klismosova židle, jež pochází ze Starověkého Řecka. Žádný originál nebyl bohužel dochován a my můžeme pouze hádat, zda byla doopravdy vyrobena podle tohoto principu. Prohnutá opěradla židlí byla hojně využívána jak ve středověku, tak v 18. století, kde již bylo parní ohýbání i ohýbání masivního dřeva známé.

„Windsorská“ židle z počátku 18. století, typická svými svislými příčkami v zadním opěradle, jež bylo v horní části jemně prohnuté, inspirovala samotného Thoneta.²⁵

Thonetem zdokonalená technologie dovoluje ohýbání napařeného masivního dřeva až o 180°. Následně se musí svěrkami upnout k formě a ocelové pásnice zabrání jeho prasknutí. Tento úkon však zvládnou jen lidské ruce. Jak vysvětluje Ing. Jan Bartoň, výrobní ředitel firmy TON: „Žádný stroj na tuto práci ve světě nevymyslel a nevymyslí. Nejde to. Máme moderní vybavení na frekvenční ohýbání, ale ani to ohyb ve 3D nezvládne.“²⁶

25 BENSON, Jonathan. *Woodworker's Guide to Bending Wood*. East Pettersburg, PA, USA: Fox Chapel Publishing, 2009. str. 4-5 ISBN 978-1-56523-360-7.

26 Unikátní výroba thonetek je dnes jako exkurze do 19. století. Bydlení Idnes.cz [online]. [cit. 2012-01-17]. Dostupné z: http://bydleni.idnes.cz/unikatni-vyroba-thonetek-je-dnes-jako-exkurze-do-19-stoleti-pai-/architektura.aspx?c=A090701_175544_architektura_rez

3 DŘEVO A MÓDA

3.1 Hussein Chalayan

Chalayan se narodil roku 1970 v hlavním městě Kypru, Nikósii a roku 1982 se přestěhoval do Británie, kde vystudoval Londýnskou Central Saint Martin's College. Fascinoval už svou absolventskou kolekcí s názvem *The Tangent flows* v roce 1993, kde společně s železnými hoblinami zakopal (pohřbil) i výchozí materiál kolekce. Tuto kolekci s „rozkládajícími“ oděvy pak představil na závěrečné přehlídce.²⁷

Je však nutné zmínit především dřevěný korzet, jež představil v kolekci pro podzim a zimu 1995-1996. Tento objekt, vyvolává celou směsici pocitů. Díky dokonalosti formy, úpravy dřeva a následné vyštíhlenosti postavy fascinuje. Na druhou stranu však vzbuzuje pocit jakéhosi svázání spojeného s uvědoměním si křehkosti těla, jež se tomuto tvrdému materiálu musí podrobit.

Obr. 11 Dřevěný korzet

Obr. 12 Šaty z kolekce A/W 2000-2001

Podněty pro svoji tvorbu se Chalayan snaží nacházet u zdrojů, jež s jeho módním světem nemají mnohdy nic společného. Jeho tvůrčí inspirace tak zachází do nejrůznějších oborů jakými je architektura, antropologie, sociologie nebo filozofie.

V kolekci A/W 2000-2001 představil sérii oděvů transformujících se z nábytku. Z křesel se staly šaty, ze stolku zase sukně. Progresivní inovace a propacovaná technologie je jedním z hlavních rysů jeho tvorby. Sám Chalayan také zmiňuje, že pro něj přehlídka pro podzim a zimu 2000 byla jedním z nejsilnějších zážitků.²⁸

²⁷ Designers. Fashion lifestyle magazine: E- magazine for fashion and lifestyle [online]. February 2008 Dostupné z: http://www.fashion-lifestyle.bg/designers_en_broi7

²⁸ Designboom [online]. 6, května, 2006 [cit. 2012-09-09]. Dostupné z WWW: <http://www.designboom.com/eng/interview/chalayan.html>

3.2 Elisa Strozyk

Berlínská designerka Elisa Strozyk v roce 2009 získala magisterský titul v oboru Future textiles na Londýnské Central Saint Martin's College. Už během svého studia si našla velmi specifický rukopis a v roce 2010 se svojí absolventskou prací získala ocenění pro mladé designery na udílení cen designu Spolkové republiky Německo.

Elisa se snažila přijít s něčím novým a překvapujícím. V projektu, jehož cílem bylo najít a použít materiál, který není typický pro textilní design využila dřevo. Hledala možnosti, díky kterým by se dřevo stalo měkké a flexibilní a našla přitom velmi jednoduchý princip, jež se pro ni stal charakteristickým. Zkoušení a experimenty s různými materiály ji přiměli k využití dřevěné dýhy, kterou následně rozřeže pomocí laseru na malé kousky různých tvarů. Tyto kousky následně aplikuje na textilní základ pomocí lepidla.²⁹

Touto inovativní technikou vytvořila řadu předmětů od koberce nebo lampy, přes potah na pohovku až po sekretář. „Pracovala jsem s tímto materiálem po dva roky a nikdy mě nezačal nudit. Nechci to nechat jen tak a zaměřit se na něco jiného. Je v něm tolik potenciálu.“³⁰

Elisa Strozyk posunula hranice ještě dál při spolupráci na oděvní kolekci. Společně s designerkou Mariou Bonitou vytvořily oděvy, jejichž části jsou zhotovené právě touto inovativní technikou, která ze dřeva vytvoří až neuvěřitelně poddajný materiál.³¹

Tato designerka byla v průběhu tvorby významným zdrojem mé inspirace. Její intuitivní, střízlivý a praktický přístup k tvorbě mě ovlivnil a poskytl nový pohled na vlastní práci.

Obr. 13 Dřevěný sekretář, E. Strozyk

Obr. 14 Dřevěný koberec, E. Strozyk

29 Timely, Elisa Strozyk, next floor. In: *The New York Times Style Magazine* [online]. 2012 [cit. 2012-09-09]. Dostupné z: <http://tmagazine.blogs.nytimes.com/2012/04/24/timely-elisa-strozyk-next-floor/>

30 *Wooden textiles - Elisa Strozyk*. 2011. Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=Vmf7OK6fKck>

31 *Wooden textile fashion by Elisa Strozyk & Maria Bonita*. *Mocoloco.com* [online]. 2011 [cit. 2012-09-10]. Dostupné z: <http://mocoloco.com/fresh2/2011/03/21/wooden-textile-fashion-by-elisa-strozyk-maria-bonita.php>

3.3 Pablo Reinoso

Francouzsko-argentinský sochař a designer Pablo Reinoso zajímavě navázal na inspiraci Thonetem. Umělec, který svým zaujetím zasáhl do spousty uměleckých odvětví, mezi jehož nejnámější objekty bych zařadila tzv. „Spaghetti benches“. Tyto popínavé lavičky velmi harmonickým způsobem spojují funkčnost, inovaci i moderní stránku designu.

Reinoso mě však zaujal a inspiroval především svojí sérií Prêt-à-Thonet. Spojuje zde hravost a inovaci mimo jiné i díky vizuální prezentaci. Různými způsoby modifikované části židlí Michaela Thoneta jsou metaforou tzv. „nositelných židlí“. Netradičním způsobem instalované židle se objevily v kolekci pro podzim a zimu 2007 španělského návrháře Davida Delfina a i když se jedná o nenositelné objekty, jejich propojení s touto kolekcí mě zaujalo. Barevná strohost, použité materiály i celkový styling na mě působí příjemným dojmem.³²

Přestože se jedná o nenositelné objekty, jejich spojení s oblečením určeným pro každodenní užívání mě přimělo zamyslet se nad způsobem úpravy dřeva, jež by pro člověka bylo skutečně nositelné.

Obr. 15 Kolekce Davida Delfina A/W 2007-2008
s dřevěnými doplňky ze série Prêt-à-Thonet

³² Wearable Chairs: Pret-a-Thonet. In: *Chair blog* [online]. 2007 [cit. 2012-09-09]. Dostupné z: <http://www.chairblog.eu/2007/08/12/wearable-chairs-pret-a-thonet/>

3.4 Phoebe Philo pro Céline

Britská módní návrhářka Phoebe Philo vystudovala prestižní Central Saint Martin's v Londýně a v roce 2001 zastupovala post kreativní ředitelky v módní značce Chloé. Pět let poté Philo tento post opustila a v roce 2008 byla jmenována kreativní ředitelkou módního domu Céline. Tuto značku doslova vzkřísila, vtiskla jí charakteristické rysy a udělala ji tak snadno identifikovatelnou.

„V současné situaci zákazníci hledají něco zajímavého, něco, co je zaujme natolik, že si to koupí znovu. Chci vytvářet oblečení, boty, kabelky a doplňky, které jsou v tuto dobu aktuální – moderní, poutavý design, po kterém budou ženy toužit a uznávat jej.“³³

Zmínila bych především kolekci pro podzim/zimu 2011-12. Phoebe Philo pro tuto kolekci hledala inspiraci v interiovém zařízení luxusních aut. Kromě kvalitních kůží, kožešin nebo vlny využila motiv dřeva, jež byl digitálně natištěný na přírodní hedvábí. Přestože je tento motiv pouze jedním z mnoha nápadů v kolekci, domnívám se, že je jedná o jeden z nejsilnějších momentů, který se stal výrazně inspirativním faktorem pro moji tvorbu.

Obr. 16 Céline A/W 2011-2012

33 Phoebe Philo: The British fashion designer who is leading the pack. In: *The Independent* [online]. 2011 [cit. 2012-09-10]. Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/life-style/fashion/features/phoebe-philo-the-british-fashion-designer-who-is-leading-the-pack-2313004.html>

II. PRAKTICKÁ ČÁST

Obr. 17 Průvodní ilustrace

4 LIGNEA

Z latinského slova lignea - dřevěná

4.1 Filozofie kolekce

Kolekce přímo inspirovaná dřevem, jeho podstatou, charakterem, či ojedinělou kresbou a typickou vrstevnatostí. Oděv díky strukturám poukáže na lidský letokruh. Člověk, který se své letokruhy snaží zakrýt, má tak náhle možnost ztotožnit se s tokem času, s příběhy svého bytí nevratně zapsanými do svého těla. Do kmene, který se schovává pod oděvem, který se schovává pod kůrou.

Poznatky, jež jsem po dobu tvorby této bakalářské práce nasbírala, jsem byla schopna využít a aplikovat při tvorbě kolekce. Šlo mi především o celkové vyvážení, její soulad, jednoduchost i harmonii. Inspiraci jsem proto čerpala nejen ze samotného dřeva, ale především ze způsobů jeho využití. Možná spíše intuitivně jsem proto začala vyhledávat minimalisticky zařízené interiéry, jež v sobě skrývají nějaký ojedinělý nebo zajímavý kousek ze dřeva. Celkový pocit, jež ve mne takový interier zanechal jsem se pak snažila zachytit v kolekci. Odpoutala jsem se tedy od myšlenky dřeva ve spojení se stromem a vydala se dál. Někteří lidé se domnívají, že pokácením stromu dřevo i strom samotný umírá. Já jsem však toho názoru, že dřevo žije dál. Tím, jak si ho dále upravíme a přeneseme do svého domu, mu dáváme nový život, jež pak žije společně s námi.

S modely, barevností i materiálem jsem pracovala velmi intuitivně. Neustále jsem si však připomínala, čeho chci docílit. Jsem proto ráda, že všechna má rozhodnutí vedla k možné kombinaci téměř všech modelů z kolekce.

4.2 Materiály

Výběr materiálů jsem volila na základě konceptu, který mi předurčoval vybírat z přírodních materiálů. V kolekci se proto objevuje především hedvábný krepdešín nebo hedvábný twill, který je upraven technologií digitálního tisku. V menší míře jsem pak využila vlněnou kostýmovku, nebo viskózu. Jako protiklad jsem k těmto splývavým

materiálům volila měkkou přírodní kůži o síle 1,2 mm, jež tyto materiály příjemně doplňuje.

4.3 Barevnost a dřevěné struktury

K docílení vizuálního zvýraznění dřevěných struktur jsem volila i příslušnou barevnost. Doplnující materiály jsem tedy vybrala nevzorované a to pouze v kombinaci černé a bílé.

Dřevěné struktury jsem volila intuitivně. Bylo poměrně obtížné získat vhodné předlohy. Kromě vlastních fotografií struktur dřeva jsem využila volně dostupné internetové zdroje, určené grafikům a designérům. Přestože mě zaujalo velké množství struktur, dala jsem si za cíl zvolit maximálně tři vzory, jež budou ve formě digitálních tisků aplikované na přírodní hedvábí. V České republice se touto technologií zabývá velmi málo firem a bylo tedy poměrně zdlouhavé, než jsem vhodného výrobce našla. Nakonec mi pomohla firma Martilla s.r.o sídlící v Liberci.

Obr. 18 Vybrané struktury

Struktura umístěná vpravo se v současné době v kolekci neobjevuje, nechala jsem si ji však zhotovit pro plánované rozšíření kolekce.

Zvolená barevnost umožňuje jednoduché kombinace všech modelů, které jsem chtěla docílit.

4.4 Doplnky

Ve spolupráci s firmou TON jsem pro kolekci vytvořila dřevěné doplňky. Objevují se ve formě pásek, náramků, límečku nebo kabelky. Jsou vytvořeny specifickou technologií, jíž je firma TON proslavená, technologií ohýbání.

Jediná kabelka je však vytvořena jiným principem. Na základě inspirace Elisou Strozyk jsem pomocí malých kousků dřevěných dých nalepených na textilní podklad (len v přírodní barvě) vytvořila tvarově variabilní kabelku, jež je opatřena koženými uchy.

Obr. 19 Návrhy doplňků

4.5 Přípravné skici

Obr. 20 Přípravné skici 1

Obr. 21 Přípravné skici 2

4.6 Návrhy kolekce

Obr. 22 Finální návrhy 1

Obr. 23 Finální návrhy 2

Obr. 24 Finální návrhy 3

Obr. 25 Finální návrhy 4

III. PROJEKTOVÁ ČÁST

5 FOTODOKUMENTACE

Obr. 26

Obr. 27

Obr. 28

Obr. 29

Obr. 28

Obr. 29

Obr. 30

Obr. 31

Obr. 32

Autor fotografií: Vojtěch Veškrna

Modelka: Julie Lutovinová

Make-up a hairstyling: Šárka Gottvaldová

ZÁVĚR

Tato práce pro mne byla od začátku důležitým mezníkem. Snad nejen proto, že jsem se rozhodla vytvořit kolekci, jež by byla absolutně nositelná, ale i kvůli potřebě zakončit bakalářské studium kvalitní a ucelenou prací.

V průběhu tvorby jsem mnohokrát váhala a nebyla si jista výsledkem. Jednotlivé návrhy i myšlenky se neustále vyvíjely a proměňovaly a od prvních nápadů se výrazně posunuly. Koncept kolekce byl však zachován. Nyní jsem si už jistá tím, že všechny proměny, kterými práce prošla, vyústily v kolekci, se kterou jsem vnitřně ztotožněná.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ŠIMŮNKOVÁ, Eva a Irena KUČEROVÁ. Dřevo. Praha: Společnost pro technologie ochrany památek, 2000. ISBN 80-902668-4-3.
- [2] WAGENFÜHR, Rudi. Dřevo - obrazový lexikon. 1. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0346-7
- [3] Dřevo - velká encyklopedie. Aidan Walker. Martina Ahmed Čermáková. Jan Roubal. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2858-2.
- [4] NĚMEC, Jan, Václav JANDÁČEK a Bohumil HURDA. Dřevo – historický lexikon. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-1187-7.
- [5] DOSTALÍK, Milan, Martina LEHMANNOVÁ a Jiří UHLÍŘ. 150 let ohýbání dřeva. Ton, 2011. ISBN 978-80-254-8999-4.
- [6] BENSON, Jonathan. Woodworker's Guide to Bending Wood. East Pettersburg, PA, USA: Fox Chapel Publishing, 2009. ISBN 978-1-56523-360-7.
- [7] Elisa Strozyk. Textile designer Elisa Strozyk [online]. [cit. 2012-01-10]. Dostupné z: <http://www.elisastrozyk.de/>
- [8] Designers. Fashion lifestyle magazine: E- magazine for fashion and lifestyle [online]. February 2008 Dostupné z: http://www.fashion-lifestyle.bg/designers_en_broi7
- [9] Unikátní výroba thonetek je dnes jako exkurze do 19. století. Bydlení Idnes.cz [online]. [cit. 2012-01-17]. Dostupné z: http://bydleni.idnes.cz/unikatni-vyroba-thonetek-je-dnes-jako-exkurze-do-19-stoleti-pai-/architektura.aspx?c=A090701_175544_architektura_rez
- [10] Dřevo kolem nás. In: *Lesnicko-dřevařský vzdělávací portál Mezi stromy* [online]. [cit. 2012-09-11]. Dostupné z: <http://www.mezistromy.cz/cz/vyuziti-dreva/drevo-kolem-nas>
- [11] Matthias Pliessnig. *Matthias Pliessnig* [online]. [cit. 2012-09-10]. Dostupné z: <http://matthias-studio.com/>
- [12] Wooden textile fashion by Elisa Strozyk & Maria Bonita. *Mocoloco.com* [online]. 2011 [cit. 2012-09-10]. Dostupné z: <http://mocoloco.com/fresh2/2011/03/21/wooden-textile-fashion-by-elisa-strozyk-maria-bonita.php>
- [13] *Pablo Reinoso Studio* [online]. 2008 [cit. 2012-09-09]. Dostupné z: <http://www.pabloreinoso.com/>
- [14] Wearable Chairs: Pret-a-Thonet. In: *Chair blog* [online]. 2007 [cit. 2012-09-09]. Dostupné z: <http://www.chairblog.eu/2007/08/12/wearable-chairs-pret-a-thonet/>

- [15] Phoebe Philo: The British fashion designer who is leading the pack. In: *The Independent* [online]. 2011 [cit. 2012-09-10]. Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/life-style/fashion/features/phoebe-philo-the-british-fashion-designer-who-is-leading-the-pack-2313004.html>
- [16] *Designboom* [online]. 6. května, 2006 [cit. 2012-09-09]. Dostupné z WWW: <<http://www.designboom.com/eng/interview/chalayan.html>>
- [17] Timely, Elisa Strozyk, next floor. In: *The New York Times Style Magazine* [online]. 2012 [cit. 2012-09-09]. Dostupné z: <http://tmagazine.blogs.nytimes.com/2012/04/24/timely-elisa-strozyk-next-floor/>
- [18] Wooden textiles - Elisa Strozyk. 2011. Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=Vmf7OK6fKck>

SEZNAM OBRÁZKŮ

- Obr. 1 Základní řezy kmenem
- Obr. 2 Stejnoměrná, fládovaná, pruhovaná, zrcátková kresba dřeva
- Obr. 3 Kresba kořenice
- Obr. 4 Další textury dřeva
- Obr. 5 Demonstrace pevnosti, Thonet
- Obr. 6 Židle č. 51, August Thonet
- Obr. 7 Demonstrační židle pro světovou výstavu v Paříži, Thonet
- Obr. 8 Židle č. 14, Thonet
- Obr. 9 Thonet č. 18, Matthias Pliessnig
- Obr. 10 Thoneteando, Pablo Reinoso
- Obr. 11 Dřevěný korzet, Chalayan
- Obr. 12 Šaty z kolekce A/W 2000-2001, Chalayan
- Obr. 13 Dřevěný sekretář, E. Strozyk
- Obr. 14 Dřevěný koberec, E. Strozyk
- Obr. 15 Kolekce Davida Delfina A/W 2007-2008 s dřevěnými doplňky ze série
Prêt-à-Thonet
- Obr. 16 Céline A/W 2011-2012
- Obr. 17 Průvodní ilustrace
- Obr. 18 Vybrané struktury
- Obr. 19 Návrhy doplňků
- Obr. 20, 21 Přípravné skici
- Obr. 22 – 25 Finální návrhy 1 – 4
- Obr. 26 – 32 Fotodokumentace